

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Apologia Libri De Reditibus Ecclesiasticis

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1574

Apologiæ Lib. De Reditibus Tertia Qvæstio. An possint beneficiarij de
reditibus beneficiorum testari?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40048

An possint beneficiarij de redditibus beneficiorum testari?

S U M M A R I V M.

Beneficiarij, nec pro libito, nec ad pia possunt testari de superfluo reddituum beneficiorum. nu. 1.

Beneficiarij, cur in vita possunt erogare superflua pauperibus, & non per ultimas voluntates; ratio aptissima, cuius inadvertentia multi errarunt. num. 2.

Moneo in primis, premisisse me in prefato libello circa huius questionis decisionem; Primò, quòd ei non est locus in omnibus beneficiariorum bonis; sed in eis tantum, in quibus dicimus esse locum prædictis duabus questionibus; scilicet, in bonis tantum reddituum beneficiorum, & non in bonis patrimonialibus, de quibus indubiè testari possunt. c. 1. c. Fixum. 12. q. 5. c. 1. c. Quia nos, de testam. Neq; in quasi patrimonialibus, per ea quæ superius definita sunt q. 1. nu. 21. & 22. Deinde, quòd respondemus ad eam; beneficium nequam posse de redditibus suorum beneficiorum testari. Primo, quia mille pontificis legibus, & canonibus hanc testam. factio. Ecclesie eis prohibuit, videlicet, c. Episcopi c. Sint manifesta. 12. q. 1. c. Quia Ioannes. c. Fixum. 12. q. 5. c. 1. c. Ad hæc. c. Quia nos. c. Cum in officiis. & c. Relat. 2. de testam. Authent. Licentiam C. de Episcop. & cleric. Secundo, quia eis-

dem rationibus quibus superius asseruimus, non posse beneficiarios bona ista de redditibus beneficiorum pro libito impendere, conuincitur non posse etiam eos saltem pro libito de illis testari. Ergo idem ius seruandum est. l. Illud. ff. ad l. Aquili. c. 2. de translat. prælat. Tertio, quòd minore facultatem habent testandi de his redditibus, quàm disponendi inter viuos. Nam possunt inter viuos, omnes illos pauperibus donare, & in opera pia impendere; per hoc præsens cap. & alia multa supra adducta. At per viam testandi & ultimæ voluntatis, solam modicam quantitatem, ac in pias causas vel in remunerationem, idque consuetudine demum permitte, iuxta responsum Alexandri in. c. Relat. 2. de testam. ergo nec pro libito, neque in pias causas possunt iure testari; licet per dispositionem inter viuos possint ad pia erogare. Quarto, quòd prudentissimo consilio Ecclesia constituit, vt maiorem haberet beneficiarius potestatem distribuendi inter viuos, quàm per ultimam voluntatē. Pespiciebat enim, beneficiarios teneri ad eroganda reliqua istorum reddituum pauperibus, dū vita fruuntur, vt per hoc c. & alia prius citata constat; & superius ostēdimus q. 1. mon. xxv 11. & xxxv 11. Pespiciebat item huic erogationi maximo esse impedimento auaritiā. Similiter experientia docente, intelligebat;

manet in bi...

TAMBRUM
in
Sæccl. p. m.
NAVARR
de
Reddibus & r.
E II
30. b.

ba; nil esse consultius ad inuitandum eum, cui vsusfructus aliquorū bonorum relinquitur, ad liberalitatē in vita exercendam, & ad auertendū à nimio illorū desiderio, quā ei vsusfructum eorum relinquere, sub cōditione, ne de illius redditibus quicquam decedens relinquere possit. Quæ est vera & germana ratio, qua fuit adempta clericis testandi facultas in fauorē etiam pauperum, quibus in vita donare poterant. Cuius rationis ignorantia fuit in causa, vt quidam iuris ciuilibus interpretes, Petrus scilicet, & eius sequaces in Authent. Licentiam. C. de Episcopis & cleric. Pōtificij interpretibus obstreperant; dicētes, eos incidere in l. Fufiam caninam, quæ vebat dare libertatem testamento, & non inter viuos. l. 1. C. de leg. Fuf. canin. & Bald. in d. Auth. Licentiam. eos defendere conatus, laberetur; ac Panormitani & Anchārani rationes in d. c. Adhęc, de testam. Barbatio ibidem col. 2. nō approbarentur. Et ipse Barbatius ingenuē fateretur, se huius prohibitionis rationem non esse assecutū. Quintō, quōd absurdū fuisset, quōd Ecclesia permisisset beneficiariis absque iusta causa testari, de reliquis redditibus beneficiorū in superfluos & profanos vsus; cū sint illa, vt superius ostendimus, pauperibus debita legibus naturæ diuinis, quas tutari ad sanguinē & necem vsque, Ecclesiam oportet; auctore diuo Urbano Sūmo Pontifice in c. Sunt quidam. 25. q. 1. Sextō, quōd hoc ipsum constitutum fuit ab Apostolis, eorumque primis, aut saltem proximis successoribus; vti ex canonibus Apostolorū, eorumque discipulorum aut successorum apparet, in canon. Apostol. 40. & 41. qui referuntur in c. Sint manifestæ, & cap.

seq. 12. q. 1. & colligitur ex c. Episcopi. & c. Videntes, ead. caus. & q. & c. Quia Ioannes. & c. Fixum, 12. q. 5. Septimo tandem nobis opitulatur, quōd non solum communis, sed etiam omnium vna est opinio; iure communi non posse beneficiarios de redditibus beneficiorum testari in vltos vsus profanos, aut superfluos: neque etiam in pauperes & alia opera pia; vt constat per Panor. Andre. Sicul. & Perul. in rubri. de testam. & per alios ab eis citatos.

CONFIRMATIO FUNDAMENTORUM CONTRARIÆ OPINIONIS.

SUMMARIUM.

- Bonorū Ecclesia verus dominus est CHRISTVS, non solum generali ratione, quia omnia sunt eius; sed etiam speciali: & ita beneficiarij sunt quidam eius procuratores. num. 1.
- Consuetudo, vt beneficiarij pro libito testentur de redditibus ecclesiasticis, nullibi est; & sicubi esset, non valeret. nu. 2. Quia contra legem naturalem esset. num. 3.
- Præcepta Decalogi sunt leges naturales; & consequenter præceptum de non furando num. 3. Quod multis modis infringitur. num. 4. & 5.
- Bona Ecclesia expresse vel tacite, oneranda superflua operibus pijs subiecta. nu. 4.
- Lege pactorum, quia naturalis est, obligantur etiam Papa & Reges. num. 4.
- Traditio Apostolica & Ecclesia pro diuina lege tenenda. num. 6.
- Intellectus c. Relatum. 2. de testam. ab N. datus, refellitur. num. 7.
- Papa legibus humanis exemptus, legi de non testando pro libito, quomodo subicitur. nu. 8.
- Constitutio interpretans, in terminis interpretata intelligenda. num. 7.
- II. Moneo, præfatum N. contra sententiam receptam affirmare; omnes bene-

beneficiarios posse perinde testari de re-
ditibus suis ecclesiasticis, ac de bo-
norū patrimonialium redditibus. Cuius
fundamenta nil obstant. Non primū,
fundatū in c. 1. de cler. nō resid. lib. 6.
quatenus significat fragiliter à cōtra-
rio sensu; beneficiatū fieri dñm distri-
butionū; quas interessendo diuitis; lu-
cratur; & per cōsecutionē; omniū re-
ditū sui beneficij. Nā contrariū pro-
bāt in sensu directo omnia illa iura,
quæ in q. 1. mon. xxiii. citauimus;
quatenus determinant D. N. Iesum
Christū esse verū Dñm omniū bono-
rum ecclesiasticorū; nō solū illa gene-
rali ratione, quod Dñi est terra & ple-
nitudō eius, Psal. 25. & c. Quo iure. 8.
distin. sed etiā speciali ratione, & hu-
mana disposiōne, sicut alij omnes;
beneficiarios autē esse dispēsatores, &
procuratores eius. Et quia licet ali-
quō largo modo dici possint dñi, non
tamē possunt dici absoluti, sed astricti,
vt se sustentatis, reliqua piis operibus
impēdāt, vt latē dictū est, in q. 1. mo-
nit. xliiii. respondēdo lausimē præ-
fato cap. 1. Non obstat etiā secūdum,
scilicet, quod cōsuetudo vbique gen-
tium id habet. Tum, quod in q. 1. mo-
nit. L. probauimus id esse falsissimū,
adeo quod nullibi gentiū sit cōsuetu-
do tam liberē testādi de redditibus ec-
clesiasticis, ac patrimonialibus laicis.
Tum, quia tenendū est, quod consue-
tudo beneficiariorū, si qua esset testā-
di ad libitū de redditibus ecclesiasti-
cis, nil valeret. Primò quidem, quod
opinio cōmunis id habet; quam etiā
ipso N. attestante in c. 7. 2. part. tenet
Panor. in c. Cum in officiis, nu. 5. de
testam. & in cap. 1. de eccles. edific.
& alij complures, quos refert Reue-
rendiss. Episcopus Segobienfis Di-
dacus à Leyua, siue Couartubias in

c. Cum in officiis, número 9. de te-
stam. qui dicunt eā esse communem,
& ei assentire omnes ferē in c. 1. de te-
stam. & in c. Relatum. 2. eod. tit. & in
c. final. de pecul. cleric. quamuis ipse
N. magnaopere labore frustra ponde-
rādo minutim verba aliquorum do-
ctorum ad suadendum dubium esse,
an sit communis. Nam, quicquid ipse
dicat, non solū communis, sed
omnium ferē opinio habet, non vale-
re consuetudinem; vt beneficiarij per-
inde testentur prohibito de omnibus
reditibus ecclesiasticis, ac de patrimon-
ialibus. Quod etiam tenuit Rochus
Curtius in c. fin. de consuetud. fol. 22.
col. 3. & Philippus Perus. in rubric.
de testam. col. 23. & col. 32. & Caiet.
in Sec. 2. q. 85. art. 7. Quam & ipse
ante annos triginta etiam præfato Re-
uerendissimo audiēte me, dictando è
cathedra, confirmauit Salmantica. Nā
& si aliqui doctores dicant illam, vel
illam consuetudinem testandi de illis,
aut illis redditibus valere: rarissimi ta-
men sunt, qui ausi fuerint dicere id,
quod præfatus N. ait, valere; vt ad li-
bitū omnes beneficiarij de omnibus
reditibus ecclesiasticis, perinde ac de
patrimonialibus, testentur. Secundò
probat, quod hoc est adeò verum,
vt quamuis nemo id tenuisset, debe-
ret tamen teneri: eo quod omnia de-
cē præcepta Decalogi, de quo Exod.
20. & glo. in c. Quid in omnibus. 32.
q. 7. sunt leges diuinæ; imò & natura-
les, iuxta doctrinam Thomæ receptā,
in Sec. 2. q. 122. art. 3. & in 3. dist. 37.
q. 2. art. 4. vbi cōmunis id tenet, præ-
ferim Maior. q. 2. Neque Scotus in
effectū, quod ad hoc propositū, dissen-
tit: & per consecutionem, septimum
de non furando, & decimum de non
cōcupiscendo rem alienā, erunt tales;
iuxta

manet in

TAMBRV. IN
IN
S. ECCLES. PRINC.
XLIVAR. DE
DE
E. III
30. 6.

iuxta l. 1. ff. de furt. At beneficiarius, qui contra sententiam receptam vitur contraria ipsius N. contra eas facit, vt probatum est in q. 1. monit. x xv 11. & xxxix. rationibus firmissimis; quarum summam reperitarum, Prima est; quod non solum eas infringit is, qui alienū furatur aut rapit, sed etiā is, qui re aliena contra volūtatē domini vitur. §. Furtum. Inst. de oblig. quæ ex delict. nascuntur: & quod qui de redditibus beneficij sui cōtra præfata sententiam receptam testatur, vitur bonis ecclesiasticis contra voluntatem D. N. IESU CHRISTI, cuius illa vera esse suprā, q. 1. monit. x x 111. probauimus; & eius Ecclesiæ, cui administratōne ille commisit, vt ibidem 4 monstratum fuit. Secunda, quia etiā infringit præfata duo præcepta is, qui pacta & conuentiones non seruat, etiā si Papa sit, Imperator, aut Rex. cap. 1. de probat. & c. 1. de natur. feud. & l. 1. ff. de pact. & ibi per Bald. allegātem Magistrum Sentent. qui licet ad seruandū suas leges humanas cogi nequeant. l. Digna vox. C. de legib. & c. Proposuit, de concess. præb. sunt tamē obligati ad seruandas conuentiones cum eis initas virtute præcepti; quod est lex naturalis, & inter Ecclesiam, & ministros ipsius, negotia CHRISTI procurantes, & populum christianum, qui ei tanta bona contulit, fuit (vt suprā d. q. monit. x xv 11. probatum est) conuentio saltem tacita, quæ tantum valet quantum expressa. l. Labeo, & l. Item quia. ff. de pact. vt ministri eius, id quod superest eis, accepta sua, quæ honesta sit, sustentatione, tribuerent pauperibus vel aliis operibus pijs. Cui consequens est, necessarium esse, vt eis, & non alijs tribuantur. Cū autem palam

fit, consuetudinem contra ius naturale aut diuinum nihil valere, esseque corruptelam per c. Quæ contra. & c. Mala. §. distinct. palam quoque erit, eam de qua loquimur, esse (vt Caie nus dixit) corruptelam & hæresim, vel illi proximum, dicere illam valere, vt Petrus Sotus relatus in d. 1. q. nu. 38. significauit, & satis Archid. ibidem etiam relatus expressit. Tertia, quod etiam transgreditur hæc duo præcepta, & leges naturales, qui re in alium vsum accepta, vitur in alium: sicut qui mulam in Salmantīcam commodatam, ducit Burgos. §. Furtum, de oblig. quæ ex delict. At beneficiarij, qui opinione contraria recepte vituntur, hoc faciunt: quandoquidem redditibus in alium vsum datis, in alium vsum longè diuersum vituntur. Quarta, quod etiam dicta duo præcepta transgreditur, qui quod debet, non soluit ei cui debet; & qui se non exonerat iniuncto ei onere, quando & quomodo tenetur. Quoniam in effectu est alienum accipere aut retinere, cap. Saep. de restit. spoliat. & Thom. in Sec. 2. q. 62. art. fin. & probat totus titulus: ff. de condit. & demonstrat. l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub modo. At qui præfata superflua detinet, aut non tribuit pauperibus, aut donat diuibus ratione cognationis, amicitiae, vanitatis, aut vitij; non se exonerat, neq; soluit cui debet; quandoquidem, ea ex quibus colliguntur, collata sunt ei cum onere dandi pauperibus. Tertio probatur, quod non valeat præfata consuetudo: quia ex fine c. 2. & principio cap. 5. Actorum, adiuncto c. Videntes, 12. q. 1. ex vna parte, & c. Futura, ead. caus. & quæst. ex altera, ex Clemēte in locis supra. q. 1. mon. x x 111. & l. x xv 11. citatis, colligi-

colligitur sententiã communem esse traditionẽ Apostolicã & Ecclesiã, vt ministri primũ, deinde pauperes fideles alantur. Et omnis traditio Apostolorũ, à successoribus eorũ veluti per manus suscepta vel obseruata, pro diuina institutione tenenda est. c. Ecclesiasticarũ, & c. In his. 11. distin. Quarto, probatur idẽ, eo quod bona ecclesiastica sunt bona CHRISTI, & non Prælatorũ Ecclesiã, etiã iure naturali & diuino, vt irrefragabiliter probatũ est in mon. xxi. 1. q. 1. Et per supra proximẽ dicta probatũ est, quod traditione Apostolorũ declaratũ est, intentionem D. N. IESV CHRISTI fuisse, vt illa in sola opera pia impendatur. Ergo iuris diuini est, vel ei equi-pollentis, ne ea in alios vsus quã pia opera impendantur. Quinto, quod ad hoc est casus in c. Relatũ. 2. de testam. quẽ post & ante alios multũ cõmendat Rochus vbi supra; quatenus ibi Innoc. iii. declarãdo conciliũ Lateranẽse, quod in c. Cũ in officiis eod. tit. habet, quã sita per clericos ex bonis ecclesiã, post mortẽ eorũ pertinere ad eorũ ecclesiã, siue moriantur testati, siue intestati, ait, procedere illud tã in mobilibus, quã in immobilibus: subdens tamẽ, non esse cõsuetudinis improbadẽ, vt aliqua mobilia pauperib⁹, & religiosi locis, & illis qui viuenti seruiert, siue sint consanguinei siue alij, aliqua iuxta seruitij meritũ, conferantur. Per quod clarẽ significat, eam solã testadi cõsuetudinẽ de re ditibus ecclesiasticis valere, per quam relinquuntur bona in pia opera, vel in iustam obsequiorum remunerationem.

7 Neque obstat, quod præfatus N. velit intelligere illum textũ de ipsis bonis stabilibus ecclesiasticis, & non de re ditibus eorum, ad administrationem

rektoris eius pertinẽtib⁹. Tum, quia hoc est velle nouare omnia recepta. Tum, quod vna constitutio interpretans aliam, intelligẽda est in terminis interpretata. Auth. Hęc cõstitutio. §. Hęc igitur coll. 6. & c. Cũ in officiis, eiusdem tituli; quod ibi declarat Innoc. loquitur de re ditibus Ecclesiã pertinentibus ad eius rectorẽ. Tum, quod ipsemet Innoc. in d. c. Relatum. Verf. Ceterũ, clarẽ demõstrat; se de re ditibus Ecclesiã loqui, & non de bonis aliis stabilibus Ecclesiã; quatenus ait, ea quã prædixit, non esse intelligẽda de his quã ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt: quoniã illa distribuẽtur pro arbitrio decedẽtis: Palãm ponens differentiam inter quã sita ex bonis Ecclesiã, & alia aliud de quã sita. Itaque in effectu probat, valere cõsuetudinem testadi de quã sitis ex bonis Ecclesiã in opera pia; nõ autẽ in alia. Quã, vt postea dicemus, est vera conclusio, & resolutio. Sexto, idem probatur, quod Papæ sunt omni lege humana superiores, neque obligantur ea quatenus est humana. c. Cuncta, per mundum. 9. q. 3. c. Proposuit, de concess. præb. l. Princeps. ff. de legib. At Papæ ligantur lege de nõ testando ad profana de re ditibus Papatus: quia non permittit Ecclesiã, neque successores eorũ talia testamenta exequi. Imò præfata eorũ bona deferuntur ad eum, quem Camerarium, seu Camarlengum vocanti cuius officium morte Summi Põtificis non finitur, Clem. Ne Romani. §. eo prouiso, de elect. vbi bona glo. in propositũ nostrũ. Ergo lex de nõ testando ad profana de re ditibus ecclesiasticis, non est tantum humana, sed etiam naturalis vel diuina. Neque obstat dicere ex aduerso, quod Papatus

siue

manet in

TAMBRV
in
Ecclesiã
XIVAR R
de
E III
30. b.

sive Pontificum Maximorum testamēta, non admittuntur, etiam ad pias causas facta; ut ipsemet dixi in præfato libello. q. 3. & quod ita hoc argumentum non probat plus de consuetudine testandi ad profana, quā ad pia. Et ipse fateor in præfata q. 3. legē de non testādo de redditibus ecclesiasticis ad pia opera, solum esse humanā, & non naturalem, neque diuinam. Non, inquam, hoc obstat. Tum, quod sufficit in eo proposito, quod probet legē de non testādo ad profana esse diuinā vel naturalem. Tum, quod alia ratione impeditur executio testamentorum Pontificum Maximorum ad profana; & alia testamentorum ad pia: quia illa impeditur, eo quod sunt contra legē naturalem, vel diuinā; hæc verò, quia omnia relicta in pios vsus de redditibus ecclesiasticis potest vertere Papa in alios. Clem. Quia contingit, de relig. domib. & ita successor potest bona relicta à præcessore in vnu vsus pium, conuertere in aliū; & longè facilius quā ea, quæ laici relinquunt de bonis suis profanis. Quoniā relicta ab his non possent siue iusta causa, ut satis declarauit conciliū Tridēt. sess. 25. cap. 5. de reformat. Relicta verò Papæ possent conuertere pro voluntate sua, vel certè pro longè minori causa: quia sunt relicta de bonis suapte natura piis vsibus dedicatis. Septimò facit, quod cum in antiqua, & parte decisa. c. Ad hæc, de testam. ut refert Io. And. in Mercurial. reg. Nemo plus, de regul. iur. lib. 6. erant quædam verba, quibus significabatur, valere huiusmodi consuetudinē; quæ tamē in hac, quā habemus, authentica cōpilatione, sublata fuerūt; & non alia ratione, quā quia illud quod illa verba significabāt, licet fortè non probarent, erat contra legē naturalem, vel diuinā,

per prædicta. Nam ratio, quā N. reddit, scilicet; quod illa consuetudo, de qua ibi, erat aliqua particularis, & ne amplius serperet, & ne per illā daretur occasio eam extendendi, & alias generandi; fuerunt sublata illa verba. Quia fateatur, legem meliorē esse, nō testari clericos, quā testari. Illa, inquam, ratio nihil valet. Tum, quia est mera diuinatio, & somnium, ut ex se patet. Tum, quia leges prouidere quidē solent, ne consuetudines prauæ, quæ sunt contra leges naturales vel diuinas, oriantur: non tamen ne oriretur illæ, quæ sunt ratiopabiles, licet sint contra leges humanas, & non tam viles ac illæ. c. final. de consuetud. Et ita cum, ipso fatente, prouisum fuerit in decedendo præfatu capitulum, Ad hæc, ne oriretur alię huiusmodi consuetudines, palam colligitur hanc esse prauam, & directè vel indirectè cōtra legem naturalem vel diuinā, ac per consecutionem inuvalidam. Tum, quia si N. opinio esset vera, videlicet; quod beneficiarij perinde possint disponere in vita & in morte de redditibus ecclesiasticis, ac de patrimonialibus, rationabilior profectò esset consuetudo testandi pro libito, quā contraria. Quare neque illa opinio est vera: & ratio tollendi verba præfata, fuit; quia contra legem naturalem vel diuinā erat consuetudo significata per ea, & ita nullatenus tolerabilis. c. Sunt quidam; 25. q. 1. c. Quæ contra 8. distinet.

SUMMARIUM.

Consuetudo, ut beneficiarius percipiat fructus vnius vel alterius anni post mortē, valida. nu. 1. Et quomodo intelligenda remissiuē. nu. 2.
Consuetudo derogat legi, quatenus est humana; non quatenus est naturalis, vel diuina. nu. 3.

Consue-

Consuetudo Clericorum testandi ad libitū à Papa, non toleratur in Italia, nec alibi. nu. 4.

Nec approbari potest ab vlla potestate humana, cum esset cōtra diuinam auctoritatem. nu. eod.

Permissio duplex, altera qua probat, altera qua tantum non punit. huius speciei esse illam, qua permittitur alicubi consuetudo clericorum testandi ad libitum, & qua de causa. nu. 5.

Consuetudo testandi etiam ad pia, non est in Hispania Episcopis: videtur autē esse inferioribus, qua tamen nec illis est in Italia, nec in multis partibus Gallie, sine facultate Episcoporum. nu. 6.

III. Moneo, nihil etiam obstat proximi moniti cōclusioni illa quinque, quæ in præfata q. 3. nu. 11. etiam ipsemet mihi opposui. Primū est Extrauagans, quæ incipit. Suscepit, Io. xxii. quæ est in tit. de elect. inter Extrauagantes eius, & in tit. Ne sede vacan. inter Extrauagantes communes; quæ approbat consuetudinem, vt beneficiarius percipiat post mortem reditus beneficij, primi aut secundi anni. Secundum est, quod videtur Innocentius approbare in c. Cum tibi, de verb. signif. præfate consuetudinis valorem; quod ibidem Panor. annotasse dicitur. Tertium est, quod cōsuetudo potest legem abrogare humanam. c. fin. de consuet. l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo, qualis videtur esse hæc, prohibens beneficiariis hanc testamenti factionē, & quod cōtra eam est generalis cōsuetudo. Quartū, quod beneficiarij videntur domini suorum reddituū. c. 1. de cetic. non residet. lib. 6. per locum à contratio sensu; & quod dominus cuiusq; rei potest pro libito de ea disponere, atq; testari. l. Si quis vi. §. Differentia. ff. de acquir. possess.

l. 1. ff. ad l. Falcid. l. 1. C. de Sacros. Eccle. Quintum, quod summus Pontifex cum non puniat beneficiarios testamenta faciētes, satis videtur legem id prohibentem abrogare velle, cum alioqui peccarent, arg. c. Qui negligunt. & c. Resecandæ. 23. q. 4. c. Qui consentit. 83. distinct. Ad quæ argumenta parū vrgentia si crespundeturi Ad primum quidem eodem omnino modo, quo respondimus supra quæst. 1. mon. xlviij. defendendo non probari per illam valere consuetudinem disponendi ad libitū de redbus ecclesiasticis inter viuos, neq; testando. Ad secundū respondemus, Primum quod Innoc. in allegato c. Cum tibi, de verb. signif. non asserit esse vllam consuetudinē testandi clericorū, neq; de potestate testandi loquitur, sed de potestate ordinandi, quam ordinationem glos. in eod. c. refert ad ordinationem inter viuos faciendam, iuxta constitutionem Alex. III. positam in d. c. Ad hæc. Deinde, quod quamuis Innocentius ibi eam consuetudinem præsupponeret, intelligendus tamen foret de cōsuetudine testandi in pios, & non in profanos vsus, iuxta supradicta in responsione argumētū primi, remissa ad monitum xlvij. quæst. primæ. Ad tertium respondemus, primo fatendo consuetudinem posse indubiè derogare legi humanæ, quatenus est humana. c. fin. de consuetud. sed non quatenus illa complectitur legem naturalem, aut diuinam. c. Quæ contra mores. 8. dist. & laud. Fely. in c. 1. de treug. & pac. Et subinde fateor, consuetudinem posse beneficiariis concedere facultatem testandi in pios vsus, cum id lege tantum humana prohibeatur: sed non testandi in vsus profanos; cum id lege naturali

com.

manet in bi. alim

TAMBRVH
in
S. eccle. p. r. u. c.
XAVAR R.
de
T. d. i. h. u. s. r. e. d. i. t. i. o.
E. III
30. 16.

comprehensa in septimo præcepto sit interdictum, vt probatum fuit supra q. 1. monit. XXI. & XXXIX. Secundo, respõdeo, negando planè id quod hoc argumentum supponit, videlicet, Cõsuetudinem generalem vbiq; vigere, vt beneficiarij ad libitũ testari possint: contrarium enim efficaciter monstratum fuit supra ead. q. mon. II. & q. I. monit. I. Ad quartum respondemus, inficientes apertè; beneficiarios esse dominos reddituum ecclesiasticorum, saltè liberos, & absolutos, sicuti sunt redditu suorũ patrimonialiũ, & quasi patrimonialiũ; & vt laici suorũ bonorum; sed solum dispensatores, vel domini astricti & obligati, vt victu sibi honesto retento, quæ superfluum elargiantur pauperibus: quia supra q. I. mon. XXXIII. efficacissimè probatũ fuit, solum IESVM CHRISTVM D. N. esse verum dominum omnium bonorum ecclesiasticorum, non solũ ea generali ratione, qua Domini est terra, & plenitudo eius, Psal. 23. & c. Quo iure. 8. dist. sed etiam speciali, qua alius quilibet est iure gentium rei suæ dominus; & per eum immediatè concessam esse administrationem eorũ Ecclesiæ vel Papæ, & mediatè alijs Prælati, & beneficiariis, per titulos canonicos supra dicto modo restrictã. Ad quintum, negamus primo; summos Pontifices tolerare vbiq; præfatam consuetudinem: quia palam est non tolerare illam in Italia, vt latius monstramus in commentario. c. Non liceat Papæ 12. q. 2. quem cum hac Apologia componimus. Secundo, etiam negamus, videri summos Pontifices voluisse legem prædictã abolere, ex eo quod beneficiarios testamẽta facientes non punierint. Primum, quia superior non videtur legẽ à se latam, à

subditisq; receptã abrogare, eo quod transgressores eius nõ puniat. c. Cum iam dudum, de præben. glo. c. Omnis; dist. 31. & latè Felyn. in c. 1. de treng. & pac. sup. gloss. illius singularis vers. Noua lex. & constat hanc legem cõmunem, fuisse receptissimã, Item, quia legẽ naturalem, aut diuinã positiuam, nequeunt superiores, vt maximè id velint, ac expressim cauẽ, tollere. Quia legem maioris, minor nõ tollit. Clem. Ne Romani, de elect. cap. Cum inferior, de maiorit. & obed. Neque etiam circa eam indulgere seu dispensare sine iusta causa. gloss. c. Non est, de uoto, & c. Quanto, de iure iuran. Notatur latè in c. Quæ in ecclesiaturum, de constitut. Et lex prohibens testamenti factionem de redditibus ecclesiasticis in vltus profanos, est naturalis, comprehensa in septimo Decalogi præcepto, vt eã superius explicuimus in hac ead. quæst. 3. monit. 11. & latius q. 1. mon. XXI. & XXXIX. Et subinde, nec tacitè nec expressè hanc legem superiores tollere possunt; nec circa illam dispensare sine iusta causa, vt luculenter Panor. docet in repet. c. Cum esses. nu. 29. de testam. Quæ dispensatio rectè facta, declaratio effectu ipso iudicanda est, iuxta Thom. Quodlib. 4. art. 13. & Quodlib. 9. art. 15. & Maior. in 3. distinct. 24. quæst. 12. & melius in 3. distinct. 37. quæst. 12. vbi Scotus subtiliter de duplici dispensatione. Negamus item id, quod insinuatur in fine præfati quinti argumenti, scilicet; summos Pontifices, aliosque prelatos permittentes testamenta beneficiariorũ, non facta prius abrogatione huius legis, peccare. Primum, quia non illa permittunt approbando, sed solum nõ puniendo, ad alia maiora damna euitanda;

manda; & alios fines bonos: quod fieri potest, iuxta gloss. celebrem ab omnibus receptam in c. Omnis. 3. dist. & in c. Meretrices. 32. q. 4. & Io. And. in Mercurial. c. Peccatū. de reg. iur. lib. 6. receptus ubique, qui has duas species permissionis expressit. Quae etiā ratione Ecclesia, multa obsequia in carnalium priuio fieri impunè permittit. c. Denique 4. dist. multāq; prostibuli, seu lupanatis fornicationē impunitā omittit: sed non ideò isthac approbare cōfetur, d. c. Meretrices; nec si vellet, possit, cōtra iuris diuini prohibitionem. c. Sunt quidam. 25. q. 1. & hac ratione non sunt dicendi perperam agere superiores, huius legis transgressores non plectendo, ad euitanda plura & maiora damna litium, iurgiorum, inimicitiarum, & sumptuum, quae in dies oriuntur; exquirendo, an & qualiter, ac quatenus, circa praedicta beneficiariorum excesserint, & mouēdo lites aduersus eorum haeredes. Quod profectō esset litibus, & scandalis implere orbem, cum paruo commodo; eo quod multis modis se possent haeredes defendere, allegando multas rationes, quibus disponere potest beneficiariorum, tam in morte, quā in vita, ad libitū de omnibus redditib⁹ sui beneficij, vel de aliqua eorum parte, quae colligi potest ex praefato libello q. 1. à num. 48. vsque in finem. & in hoc supra q. 1. à mon. 1xxv. vsque in finem tanguntur, & resumuntur infra mon. vlt. Quare multò satius est cōmittere ista omnia cōsciētiae beneficiariorum, ut rationē ipsi debitā ineant, & illā reddant Deo, qui indubiè petiturus est eam exactē istōrum reddituum suae administrationi commissōrum. Ad quod etiam respexit lex Regia Hispaniae in pet. 87. in curiis seu comitiis Vallisoleti, anni

1533. ibi. (y sobre las herencias de los clericos, mandamos que se guarde la costumbre, que en esto se ha tenido; y desde agora se den las prouisiones, que fueren necesarias para que se guarde la dicha costumbre) respexisse, inquam, videtur, quatenus praecipit seruari clericis consuetudinem, quam circa testamenti factiōne obtinent. Nec enim mens eius latioris fuit, ut omnia passim testamenta beneficiariorum tueretur; nec si ea fuisset, iusta foret: sed tantum voluit quieti Reipub. consulere, & seminaria & fomenta litium iurgiorum, & scandalorum prudentissimo consilio submouere, ac ipsorum testamentorum conditores, suā ipsorum conscientiae relinquere, ut eorum Deo reddant rationem, exactē eam reportaturo. Quae ratione audio etiam ferre. Pium III. ut infra mon. ix. tangemus, & latius declarauimus super ipsiusmet Extrauaganti in Comment. c. Non liceat. 12. q. 2. quem cum hac Apologia tanquam rem ad eam pertinentem componimus, statuisse, ne testamenta clericorum in Vrbe decedētium, in ius vocarentur, sicut ante eum vocari solebant. Sic itaque haec conclusio; quod consuetudo non concesserit, neque etiam possit cōcedere beneficiariis testandi facultatem de redditibus ecclesiasticis in profanos vsus, licet in pios sic; quāuis nec in pios Episcopis Hispanis concesserit; & si par sit credere cōcessisse illam ad pios vsus alijs minoribus clericis secularibus, & beneficiariis in Hispania: quoniam in Italia id non esse consuetudine concessum, palam constat ex praedicta Extrauag. & alijs quas Paulus III. Iulius III. Paulus III. Pius III. & S. D. N. Pius V. ediderūt; quarum tenores qua parte huc pertinent,

manet in

TAMBVH
in
S. eccles. prae
XIVAR
de
Tribus et
E. III
30. b.

nent, in prædicto c. Non liceat, à nobis transcribuntur. In aliquibus etiam partibus Galliae non consueverunt clerici sine Episcoporum facultate, vel aliquorum aliorum obseruatione etiam ad pia testari.

SUMMARIUM.

Episcopi, qua ratione in Hispania non testantur. num. 1.

Beneficiarij minores Episcopis etiã simplices, qua ratione non testantur. num. 2.

Beneficiarius, etiam Episcopus, potest relinquere testando cui voluerit tantum quantum de patrimonialibus dedit gratiosè. nu. 3.

III. Moneo, inferri ex prædictis, Primò; quòd bona pars rationis, qua quotidie Summus Pontifex per suos collectores in Hispania accipit omnia spolia, seu bona Episcoporum, quæ relinquunt tempore mortis de redditibus ecclesiasticis, omnibus reiectis testamentis, est; quia Episcopi non possunt de illis iure testari, per prædicta; & per textum in hoc singularem in c. Quia Ioannes. 12. q. 5. Dixi, bona pars rationis, quia non est tota; est enim pars eius, quòd per ius antiquum scriptum, vel non scriptum, id est consuetudinem antiquam, vel per nouas Extrauagantes, sunt reseruata ipsi Papæ; vt latius diximus in Commentario præfati c. Nò liceat Papæ. 12. q. 2. Hæc eadem ratio est, quare Summorum Pontificum testamenta à successoribus suis non recipiuntur, quò ad redditus ecclesiasticos; quando saltem eos ad alios quàm pios vsus relinquunt. Quin omnia prædicta eorum bona deferuntur ad Camerarium: cuius officium morte Summi Pontificis non finitur. Clem. Ne Romani. §. Eò prouiso, de elect. vbi bona glossa in propositum nostrum, vt prædictum est

suprà ead. q. mon. 11. Dixi, saltem quò ad alios vsus, quàm pios: quoniam alia ratione opus est ad ea infringenda, cum eos in pios relinquerent, quæ posita est in mon. 11. huiusmet quæst. Inferior itè, quòd nullus omnino beneficiarius testari potest de his rebus, quas non liceret ei donare tater viuos diuitibus propinquis, & amicis, sine respectu pietatis, aut paupertatis. Nà ex supràdictis liquet, quò ad illas omnes, prohibitam esse beneficiariis testamenti factionem; & minorem potestatem eos habere testandi, quàm donandi. c. Ad hæc. adiuncto c. Relatum 2. de testam. & c. Quia Episcopus. 12. q. 5. vbi glossa memoranda. Inferitur item, verum esse id, quòd Panor. in c. Cum esses, de testam. nu. 23. late ac efficaciter probat cum communi, contra glossam in c. Presenti, de offic. ord. lib. 6. videlicet; nullum beneficiarium, quamlibet simplicem, posse de redditibus eius testari. Primùm, quia iura pontificia id prohibentia, generaliter de omnibus beneficiariis loquuntur, & ita generaliter sunt intelligenda. 1. De pretio. ff. de public. cap. Solita, de maiorit. & obed. Deinde, quia expressim quedam illorum iurium prohibent simplicibus beneficiariis testamentum facere, videlicet. c. Relatum 2. de testam. & c. Episcopi. & c. fin. 12. q. 1. quæ id prohibet canonicis, quos esse beneficiarios simplices in confesso est. Tertio, quia eadem ratio dicitur adimendam esse vtriusque beneficiariis simplicibus & curatis testamenti factionem, cum vtrorumque beneficiorum simplicium & curatorum redditus sint ecclesiastici, & bona ecclesiastica habeantque subinde onus adiunctum tacite vel expresse erogandi illorum superflua pauperibus, vt su-

perius abundè dictum est in quæst. 1. ubi etiã monito xxvii. & xxxix. docuimus, reditus simpliciu beneficiariorum nequaquam liberius erogari posse, quàm reditus aliorum. Inferitur etiam ex prædictis ratio concilij Agathensis, c. Si Episcopus, 12. q. 5. permittentis Episcopo, vt quantum de bonis suis patrimonialibus Ecclesiæ contulerit, tantundem possit decedens propinquis, aut quibus maluerit relinquere: quia, scilicet, tunc æquipollenter seu virtualiter de redditibus suis patrimonialibus effectu inspecto testatur. Et de æquipollentibus idem est iudiciu. l. fin. ff. mandat. c. Licet ex quadã, de testib. Inferitur etiam, quòd beneficiarius, qui rebus suis patrimonialibus, aut quasi patrimonialibus, quodpiã pauperibus donauerit, possit tantundè ex testamèto cui voluerit relinquere ex redditibus ecclesiasticis, per præfatu. c. Siquis Episcopus, 12. q. 5. & tradit. Perus. in rub. de testam. col. 32. Sicuti etiam beneficiarius aliquid donans Ecclesiæ inter viuos ex bonis patrimonialibus, potest deinde tantundè sibi ex bonis Ecclesiæ assumere, c. Si quis qualibet, 12. q. 2. vt supra dictum est, q. 1. monito lxxv. & tradit. Perus. vbi supra. Quod temperandum est, iuxta Panormitani doctrinam in cap. 1. de rerum permutat. & in repet. cap. Cum esses, de testam. num. 31. pulchrius. Quo multi excusari possunt, & imputare redditibus ecclesiasticis omnia, quæ in elemosynã expendunt ex bonis suis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, vt tantundem cui velint sana conscientia relinquere possint.

Beneficarij diuina lege prohibentur testari de redditibus beneficij ad profana, humana

na verò ad pia. num. 1.

Concordia negantium & afferentium, consuetudine posse induci vt beneficiarij restentur. num. 2.

V. Moneo, inferri etiã ex prædictis; quòd licet beneficiarij, dum bene valent, imò & cum ægrotant, possint & debeant inter viuos onnes suos reditus superfluos, & quæ sita ex eis, pauperibus & pijs operibus donare, iuxta hoc c. Hieronymi. & c. Castellæ. & c. Episcopi. 10. q. 2. vt iã superius dictum est in q. 1. mon. xxvii. & seq. per testamentum tamen & vltimã voluntatem nequaquam possunt, neque ægroti neque sani. Inferitur etiam quòd alia lege ac ratione prohibentur beneficiarij testari de reliquis suorum reddituum in profanos vsus, & alia lege ac etiam ratione in vsus pios. Nam testamenti factio in vsus profanos interdicitur lege naturali diuina comprehensa in septimo Decalogi præcepto; & etiam in ratione, quæ dicitat repugnare legi naturali vt re aliena in aliũ vsum ab eo in quẽ accepta sit: & quod est debitũ vni, alteri soluere. Id quod latè monstratum est supra in eadem q. mon. lxxv. & q. 1. mon. xxxix. Quorum vtrumque facit beneficiarius, dum reliqua istorum reddituum debita pauperibus, vult ex testamento in profanos vsus relinquere, per latè in prædictis monitis adducta. Testari verò in pios vsus haudquaquam hac lege & ratione beneficiarius prohibetur. Cum testando in pios vsus, in eum vsum in quem acceperunt, his reliquis vtantur, & soluant eisdem, quibus debentur. Prohibentur autem testari lege canonica, intendente; vt beneficiarij reliqua ista inter viuos, in pia opera impendant, & vt illorum desiderium abiciant.

Quæ

Quæ fuit ratio scopûsque huius prohibitionis, supra in hac q. mon. 1. declaratus. Infertur etiam ex his, decisio illius perobscuræ quæstionis, à multis quidem propositæ, à nemine tamen hætenus radicitus explicatæ; An scilicet, consuetudine induci possit, vt beneficiarij testari valeant de redditibus beneficiorum, abrogando ius commune contrarium. Et respondemus; nullam omnino consuetudinem inducere posse istam testandi factionem, contra iuris communis prohibitionem, in quantum ea in septimo continetur præcepto, ac legi concordat naturali in eo comprehensæ. Quandoquidem consuetudo contra legem naturalē, & diuinam nulla est. c. Quæ contra mores. & c. Mala cōsuetudo. 8. dist. & consequenter nequit præstare facultatem testandi in profanos vsus, eum aduersetur hoc, vt proximè & in IIII. monito diximus, septimo præcepto, & legi naturali in eo comprehensæ. Potest autem consuetudo introducere, vt in pios vsus beneficiarij testentur; cum hoc lege humana tantum prohibeatur, & non naturali, cui derogare potest consuetudo. c. fin. de consuetud. l. 2. C. Quæ sit longa consuet. vt proximè explicuimus. Quæ radicati, vt ita dicam, declaratione, conciliari potest opinio improbantium istam consuetudinem permittentem testamenta cōdere beneficiariis, quam ferè omnes amplectuntur; ex quibus multos retulit de more D. Didacus in d. c. Cùm in officiis, de testam. nu. 9. cum opinione contraria paucorum, quos idem retulit ibidem. Cui tamen non accedit Hostien. in c. final. de pecul. cleric. Solum enim ait id esse verum secundum quosdam. Neque Diuus Anton. 3. par. tit. 10. §. 14. solum

enim ait, id fieri, non tamen dicit bene fieri; quamuis quidam putant eos esse in illa paucorum opinione.

SUMMARIUM.

Papa, quanto difficilius potest facere facultatem testandi ad profana, quam ad piana. num. 1.

Papa, an, & quomodo testari possit plusquam alij clerici. num. 2.

Testandi facultas de redditibus ecclesiasticis intelligitur ad vsus pios, etiam si, & cetera. num. 3.

Priuilegium ita interpretandum, vt operetur aliquid contra ius commune; sed dato aliquo tali effectu, restringendum; ne alia, præsertim maiora operetur. num. 3.

VI. Moneo, inferri etiam ex prædictis; quòd conclusio Panormitani in c. Cùm esses, de testam. nu. 30. afferentis; summum Põtificem non possit concedere facultatem testandi de redditibus ecclesiasticis absque iusta causa, restringenda est quò ad facultatem testandi in profanos vsus; quia hæc est contra legem naturæ. Et ideo tanta causa in hoc requiritur, quanta in dispensatione & relaxatione legum naturalium. Non autem est extendenda, quò ad facultatem testandi in vsus pios: quia hæc legi tantum humanae aduersatur; & ideo hæc sanctè dari potest ex causa longè minori: & si fiat sine vlla causa, in vtroque foro valebit; licet quò ad forum conscientie peccaretur, saltem venialiter. Quia contra legem suam potest summus Pontifex sine iusta causa dispensare, ad effectum, vt valeat dispensatio: imò & ad effectum non peccandi mortaliter; imò & ad effectum non peccandi venialiter, si aliqualis causa iusta putata subesset; vt satis colligitur ex vtroque Thoma Prima 2. q. 96. art. 5. & Sec. 2. q. 187. art. 3. Et si quis diligenti-

M 3 gentius

gentius expendat argumenta Panormitani, intelliget per illa nil aliud probari. Quæ sanè noua, aperta, & optime fuleita declaratio est. Infertur etiã ex prædictis multo certior & clarior decisio illius quæstionis; An summus Pontifex testari possit, quàm illa non nihil confusa Perusini in rubri. de testam. col. 32. & 33. dicentis; Possè Papã, sicut & reliquos simplices clericos. secundum gl'of. sing. in l. Cum hæredes. C. Qui testament. face. poss. Est enim clarior & profundior respõsio; non possè testari eum de redditibus ecclesiasticis ad vsus profanos: quoniam hoc est prohibitum per legem naturalem inclusam in septimo præcepto Decalogi. Possè tamen testari ad vsus pios: quia hoc est prohibitum per solam legem humanã, cui Papa subiectus non est; saltem quò ad coactionem. c. Proposuit, de concess. præb. & c. Cuncta per mundum. q. 3. & vterque Thom. Prima. 2. q. 96. art. 5. Non obstat id quòd audio, scilicet; Pontificum summorum successores, prædecessorum testamenta minime admittere solere, etiã si sint ad vsus pios facta: quia respõderi potest per ea quæ respondimus ead. quæst. mon. 111. scilicet; quòd possunt efficere, non quidè vt præcessorũ suorũ testamenta in pia opera facta nõ valeant, sed ne in illa impendãtur, in quæ reliquerũt; sed in alia quæ eis videbuntur cõuenientiora. Non autè possunt iustè efficere, vt illa in vsus insumãtur profanos: quia id lege naturali vetitũ est, per supradicta in ead. q. mon. 111. & q. 1. mon. xxxix. Infertur etiã ex prædictis, facultatem testandi à summo Pontifice prælatis, & aliis beneficiariis ecclesiasticis concessam, intelligendam esse in dubio concessam ad vsus pios,

& non ad profanos, vt decidit Barbat. de præstant. Cardinalium. part. 1. q. 4. col. 3. per ea quæ ipse allegat, quæ paulò plus nos superius digessimus. Et quia licet omne priuilegium debet ita intelligi, vt aliquid operetur cõtra ius commune. c. In his, de priuileg. & l. 1. ff. ad municipal. dato tamè aliquo quòd operetur, in reliquis debet restringi. c. Porro, de priuileg. l. si quãdo. C. de in offic. testamen. c. 1. de rescript. vbi pulcherrimè Deci. col. 5. Vnde, cum prædicta facultas sit priuilegium, & operari possit effectum testandi ad vsus pios contra ius cõmune, nõ debet alium maiorem effectũ operari, scilicet, testandi ad profanos. Idem quoque; asseruimus de priuilegio testandi ad quoslibet vsus cõcesso nõ exprimèdo profanos eadè ratione. Et quia faciès facultatem generalè, quæ ex proprietate verborũ potest cõprehendere ea quæ sunt delicta, & non sunt delicta; non debet præsumi, velle delinquere, vel mandare delictum. l. Si procurator. ff. de cõdict. indeb. c. 2. de reg. iur. l. Merito. ff. pro socio. Dicere autem facultatem illam generalem extendèdã esse ad vsus profanos, nil aliud est, quàm in dubio profiteri Papam peccare, causamq; peccandi prestare: quia vt mox dicetur, peccat concedendo id absque iusta causa. Facit à simili, quòd Papa derogando iuri patronatus, non videtur derogare iuri patronatus laicorum, etiã si dicat se derogare iuri quorumcunque patronorũ, vt probat Fely. in tract. Quando littere Apostolicæ. Infertur etiã ex prædictis, peccare illũ, qui priuilegio aliquo munitus, è redditibus ecclesiasticis ad vsus profanos testatur: quamquam id sit Apostolicum; & in eo exprimitur, vt possit testari ad vsus profanos, si absque

si absque iusta causa ei cōcessum fuerit. Quia illa est dispensatio contra legem naturalem diuinam, contra quā priuilegium concessum sine iusta causa nemini prodesse potest, saltem quò ad forū interius. glos. adiuncto textu c. Non est, de voto. & c. Quando, de iureiur. Et hanc existimo esse causam, quare ego nullam hucusque viderim facultatem particularem, in qua summus Pōtifex expressè concedat alicui, vt de bonis ecclesiasticis in diuites & vsus profanos, sine paupertatis aut pietatis intuitu, testari possit: quamquam vidi aliquas facultates, quibus testandi simpliciter & quomodocunque voluerit, potestatem cōcedit. Verum ad vsus profanos huiusmodi dispensationes extendendæ non sunt, per superius dicta. Dixi, particularem facultatem: quia posteaquam scripsi præfatum libellum, & in Urbem veni, vidi Extrauagantem Pij IIII. datam Nonis Febr. anno 1560. cuius tenorem transcribo in comment. cap. Non liceat Papæ. 12. q. 2. Quæ clericis apud Sedem Apostolicam residētibus, fit facultas testandi de bonis suis, etiam ex redditibus ecclesiasticis quaesitis in cognatos & extraneos, diuites & pauperes. Quæ tamen facultas, vt super ead. extrauag. annoto, intelligenda est quò ad forum exterius tantum: quia facta fuit, vt audio, ad tollendas grauissimas illas molestias, quæ fiebant per ministros à Camera deputatos, omnibus clericis aegrotis; annotando, etiam antequam morerentur, bona, quæ habebant vndecumque quaesita; ne morientibus illis, cognati, heredes, & famuli absconderent, vel amouerent à domibus eorum ea spolia, quæ post mortem eorum, Camera Apostolicæ

debebantur, vt paulò latius dicam super dicta Extrauag.

SUMMARYM.

Testamentum testantis per priuilegium valet, nulla de tali priuilegio facta mentione. num. 1.

Interpretatio in dubio, facienda ita, vt actus valeat. num. 2.

Princeps regulariter non præsumitur in dubio vti potestatis plenitudine, nisi cum alias actus non valeret. num. 2.

Iudicis sententia fundata in causa minus sufficienti, sustentatur per aliam sufficientem. num. 3.

Iudex fungens duplici potestate, præsumitur vti efficaciore. num. 3.

Donatio à Rege filio facta, valet; etiam si non exprimat se in id potestatis plenitudine vti. num. 4.

VII. Moneo, id in quo inter præfatum N. & me conuenit; valere testamentum eius, qui habet priuilegium testandi, etiã si testetur non exprimendo se virtute illius testari. Primò quidem per l. 3. ff. de milit. testam. quatenus habet; militis testamentum valere, priuilegio militati, etiam si iure communi voluit testari, & non adhibuit omnia in id requisita. Deinde, quòd in dubio interpretatio debet fieri, vt actus valeat. l. Quoties, de verb. oblig. & l. Quoties in actionibus, de reb. dub. & in c. Abbate Sancti, de verb. signif. cum simil. ibi allegatis in glos. fa. in verb. Valere. Tertio, quòd licet princeps nō præsumatur in dubio vti plenitudine potestatis, vt notat Innoc. in cap. Innouit, de elect. tamen, si aliter actus non valeret, præsupponitur ea vti, ad hoc vt actus valeat; vt notat Paul. de Castro in l. Ex imper. facto C. de testam. & Alex. in l. Quamquam C. de testamen. milit. Quarto, quòd sententia fundata in aliqua lege

parum faciente, sustentatur per aliam melius facientem, secundum Panorm. in c. Cum ex officij, de præscript. que sequitur ibi Fely. col. 13. ver. Quarta conclusio, qui superius in 6. conclusione probauerat, iudicem qui duplicem potestatem habet, in dubio procedere virtute efficacioris. Non obstat, quod Bald. dixerit in c. 1. §. Item sacramenta, de pace iuramen. firm. col. penul. nu. 19. Donationem factam à Rege proprio filio, non valere, nisi expressè dicat, se potestate Regia id facere. Nam licet eum sequatur Fely, in c. Qualiter & quan. 1. col. 2. de accusat. & Hippolyt. alios referens in sing. 196. non est verum. Tum, quia licet iure communi donatio inter patrem & filium in potestate constitutum non valeat. l. Donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxorem. & l. Frater à fratre. ff. de cōdict. indebit, tamen id fallit in donatione, quæ fit à Rege filio vt ipsemet Bald. dicit vbi supra; & alij plures, quos allegat Tiraquell. in tract. de nobilit. cap. 37. nu. 45. arg. l. penul. C. de donat. inter virum & vxorē: & quodam quæsitum ex tali donatione fit quasi Castrense peculiū, iuxta l. Cum multa. C. de bonis quæ liber. & vt supra dictum est, quando Princeps facit aliquem actum, quem non potest facere nisi vtatur plenitudine potestatis, etiā in dubio videtur illa vti.

SYMMARIVM.

Testandis facultas, non moritur morte illam concedentis. num. 1.
Licentia eligendi confessarium, non expirat morte illam concedentis. num. 1.
Gratia facta non expirat morte illam facientis. num. 1.
Indulgentia morte concedentis eam, non moritur. num. 2.

Mandatum morte mādāris ve integra moritur. num. 3.

Sententia, præceptum sine cognitione latū moritur morte ferentis. num. 3.

Licentia non residendi morte concedentis non moritur. num. 4.

VIII. Moneo, dixisse in dicto libello q. 3. à nu. 22. id, in quo etiam inter præfatum N. & me conuenit, scilicet, facultatem siue licentiam testandi non mori morte concedentis: licet contrarium tenuerint aliqui, de quibus est Marianus Soccinus iunior, conf. 89. vol. 1. quod neruosius quàm ipse, & alij per ea quibus in c. Placuit, num. 35. secuti Palud. contra quosdam alios in 4. dist. 7. q. 3. probauimus, ab hinc circiter viginti octo annos; potestatem eligendi confessarium à Papa vel Episcopo factam, non expirare morte concedentis. Primo quidem, quod gratia facta non expirat morte concedentis illam; vt est casus. c. Si cui, de præb. lib. 6. quatenus habet potestatem alicui collatam ad conferendum aliqua beneficia, nulla persona expressa, non expirare morte concedentis: quia potius est gratia, quàm mandatum. Deinde, quod c. Si super gratia, de offic. deleg. lib. 6. habet non solum gratiam durare post mortem eam facientis, sed etiam mandatum eius executorium simul cum ea factum. Tertio, quod glos. memorabilis in Clem. dudum, de sepult. §. Statuimus. Ver. Ac deinde, in Verb. Concesserunt, habet licentiam fratribus præsentatis concessam, non expirare morte concedentis. Pro qua est text. in Extrauaga. Inter cunctas. §. Duos, de priuileg. Quarto, quod glos. illa celebrata. c. Cum ex eo, de elect. lib. 6. Verb. Septenniū, & singularis putata à Romano, sing. 517. habet dispensationem

tionem ab Episcopo studij causâ factâ parochio ad septennium de non residendo, reuocari per eum non posse; & à fortiori per eius mortem non reuocari: cum reuocatio expressa sit potentior tacita, quæ fit per mortem. l. 4. ff. locat. Quinto, facultas ordines accipiendi à quocumque; malueris Episcopo, non expirat concedentis morte, secundum Card. receptum in Clem. fin. de elect. q. 5. Et quod licentia concessa cuiuspiam celebrandi in domo sua, non expirat morte concedentis. Rota in antiq. decif. 580. Camerarius. Sexto, quod gratia à Papa facta, simulac ipsius manu signatur, perfecta est; & non expirat morte ipsius. per citata à Fely. in rub. de constit. col. 4. Septimo, Innoc. receptus ait in c. Quod translationem, de offic. deleg. Indulgentias à legatis concessas, finita eorum legatione durare. Non obstat, quod mandatum re integra morte mandantis moritur. c. Gratum. & c. Relatum, cum ibi annotat. de offic. deleg. l. Mandatum. C. eod. Quia aliud est in mandato de faciendo aliquid, de quo illa iura loquuntur: aliud de gratia, licentia, vel facultate cuiuspiam facta, de qua nos agimus. Non obstat, quod sententia, qua excommunicantur omnes furtum committentes, expirat morte illam proferentis. glo. recepta in c. A nobis. 1. de sent. excom. Quia aliud est de sententia pœnali, & conditionaliter sine causâ cognitione lata: aliud de concessione fauorabili, & gratia; vt expressè annotat Panor. in illo. c. penul. de cleric. non resid. Hoc ipso modo diluitur & l. fin. ff. de pœn. qua habet; Inhibitionem artis exercendâ alicui factam, morte vel depositione inhibentis expirare. Loquitur enim de iudicis præcepto

inhibitorio sine causâ cognitione lato, quod inhibentis officio finito, ipsum quoque finitur. Non obstat etiâ glof. penul. de cler. non resident. quatenus videtur habere, quod licentia cuiuspiam de non residendo concessa, morte concedentis expirat. Quia primò illa ipsa in fine videtur in contrarium inclinare, dum ait; eiusmodi licentiam de non residendo ab Episcopo concessam, posse per successorem reuocari; & ita innuit, eâ morte concedentis non esse reuocatam. Et quia illa glof. quatenus contrarium sentire potest, reprobatur per Io. And. Card. Panor. & communem ibidem.

SUMMARIUM.

Testandi facultas non finitur per primum testandi actum. nu. 1.

Dispositio secundum materiam intelligenda. n. 2.
Verba de primo actu tantum esse intelligenda, quomodo limitatur. num. 3.

Regula l. Boves. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. quomodo intelligitur. nu. 3.

Testamentum nil iuris quaritur ante mortem. numero 4.

IX. Moneo, tenuisse me etiam in dicta questione, 3. à nu. 22. Facultatem testandi à Papa concessam, non consumi per primum testandi actum, contra sententiâ Philippi Decij in conf. 512. quem sequuntur aliquot recentiores, & in his Tiraquel. in l. Boves. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. col. final. num. 78. qui dicunt, testamentum primum valiturum, & non secundum: & contra quandam postillam præfati consilij; quæ habet, neutrum valere, non quidem prius, quia testator non perseverat in eo: neque posterius, quia testandi facultas intelligenda erat de primo testamento; quas opiniones refellimus ibi. Primo quidem, quia videtur magis fundata in rigore verborum,

borum, quàm in intentione gratiam & facultatē concedentis, contra cap. 2. Intelligentia, de verborum signif. Secundo, quia dispositio debet intelligi secundum naturam materię super qua fit. arg. l. In contractibus. §. fin. C. de non numer. pecun. l. Si vno. ff. Locat. sed natura testandi est deambulatoria atque mutabilis vsque ad mortem. c. Vltima voluntas. 1. 3. q. 2. cap. Cum Martha, de celeb. miss. Tertio, quia in confessō est, eum qui eiusmodi facultatem habet, posse primum testamentum reuocare; alioquin nō esset tam testamentum, quàm contractus. l. Sicut ab initio. C. de action. & obligation. & sequeretur, quod posset quis legem ponere in testando, a qua non posset ipse recedere contra l. Si quis in principio. ff. de legat. 3. vbi communiter concluditur, id nō posse fieri etiam per iuramentum. Quarto, quod qui facit testamentum, in quo non perseverat vsque ad mortem, intestatus videtur decessisse. argumen. l. 2. §. Testamentum. ff. quemadmodum testam. aperi. ibi; Testamentum autem propriè illud dicitur, quod iure perfectum est, & quod cōtinet supremam voluntatem. Instit. de heredit. quæ ab intestat. defer. in princ. ibi; Sed & qui testamentum fecit, si eius hereditas non est adita, vel ruptum vel irritum est testamentū, intestatus non impropiè dicitur decessisse. facit l. Intestatus. ff. de verb. signif. Neque obstat regula illa. l. Boues. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. quæ Decium & alios mouit, videlicet, verba promittentis aut concedentis, non comprehendere nisi primum actum: quia multis modis, eisdemque firmissimis, vbi supra respondimus, quos summatim hic repeti-

mus. Respondi quidem, primum; regulam illam intelligēdam esse, quando dispositio est nimis onerosa, aut odiosa, vt diximus in c. Placuit. nu. 68. de pœnit. distinet. 6. qualis non est facultas testandi de redbibus ecclesiasticis ad vsus pios: quandoquidem concessum est, vt ecclesiasticis bonis ad debitum modum vtamur. Secundo, quod illa regula non habet locum, nisi quando primus actus est validus, & aliquando produxit effectum. argumen. glos. memorabilis in cap. Ex tenore, de rescript. quæ non tantum agit de contractu inualido, sed etiam de valido; elidibili tamen, vt ait Tiraquel. vbi supra limit. 1. nu. 5. probās; oportere actum primum esse validum & vtilem, ac talem, qui sit sortitus effectum aliquem: sed testamentum, quo vsque testator vita decedat, nullum producit effectum, & simulac reuocatur, nihil manet. Tertio, quod illa regula non habet locum, quando per primum actum, intentioni concedētis vel promittentis minimè satisfiit, vt pulchrè annotauit Fely. in cap. Sicut 2. de treug. & pa. colum. penult. ver. Fallit quinto; & paulo amplius dilatauit Tiraquel. in limit. 61. Sed constat eum, qui primum testamentum facit, quod post modum reuocat, non satisfecisse intentioni gratiam testandi concedentis, nisi aliud faciat: quia illa fuit vt cum testamento decederet. Quarto, quod dicta regula non habet etiam locum, quando causa & ratio quibus est concessa facultas, durat post primum actum, secundum Ludouicum Roman. conf. 504. Fely. vbi supra, fallen. 4. & Tiraquell. limit. 10. quæ in nostro casu durat: quādoquidē causa & ratio concessæ gratiæ, fuit, vt ille cui facta est, decederet cō-

tentus,

tentus, eo quod eius ultima voluntas impleatur. l. 1. C. de Sacrof. Eccles. Quinto, quod illa regula locum non habet, quando contrarium æquitas suadet, ut ait Salycet. in l. Dotis provisio. ff. de iure dot. Quæ in hoc casu evidens est, attenda concedentis persona, & sine in quem conceditur, & natura actus concessi, & nummis quibus constitit. Sexto, quod dicta regula non habet locum, quando per primum actum, nihil iuris alicui quaesitum est: id quod latissime confirmat Tiraquel. limit. 23. & patet, quod per testamentum, quouique testator vita defunctus sit, nullum ius cuiquam quaeritur. c. Cum Marthæ, de celeb. missar. & c. Ultima voluntas. 13. q. 2. & ita credo solitum fieri ab eis qui huiusmodi facultatem habent. Concludo itaque illum, qui talem facultatem habet, posse testari; testamentumque reuocare semel, & pluries dum viuit, ita ut vltimum sit efficax.

SUMMARIUM.

Testari qui potest, potest codicillarij & donare causa mortis. num. 1. Plus continet in se minus in causa odiosa. nu. 2. Dispensatio ad qua accessoria, & qua minora extenditur. num. 2.

X. Moneo, etiam esse verum id, in quo inter præfatum N. & me conuenit contra Decium in præfato conf. 512. videlicet; Eum cui testandi facultas est, posse donare causa mortis, & facere codicillos; quod neruosius quam ipse defendo. Primum quidem, quia qui potest testari, potest hæc facere. l. Marcellus. ff. de donat. caus. mort. & l. Conficiuntur. ff. de iure codicill. & Cui conceditur quod est plus, conceditur utique quod est minus. c. Cui plus, de reg. iur. lib. 6. & reg. In eo quod plus. ff. eod. cum allegatis in

eis. Quod procedit in omni materia etiam odiosa. l. Nec in ea. ff. ad l. Iul. de adult. l. In suis. ff. de liber. & posthum. etiam ipsomet Decio confitente, in locis mox infra citandis. Secundum, quod non obstat id, quod maxime nititur Decius, scilicet; quod in dispensationibus non valet argumentum à maiori, secundum Host. receptum communiter in c. Postulasti, de rescript. ut latè trad. ibi Fely. col. 12. verb. circa tertium; quia eius dictum non procedit, quando illud minus est accessorium, ut sentit glo. memorab. c. Quia in tantum, de pra b. iuxta glo. c. Si quis in clero. 7. q. 1. & glo. c. Non potest, de præben. lib. 6. Sed quia replicari potest contra hoc, quod illæ glossæ sunt intelligendæ de accessoriis, quæ necessario consequuntur dispensationem, & non de aliis, sine quibus dispensatio potest prodesse, iuxta glossas illas solemnes Clem. 2. de ætate & qualit. verb. In eadem. & c. Statutum. de rescript. lib. 6. verb. Canonici; & facultas testandi prodesse potest etiam si non comprehendat facultatem, donationem causa mortis vel codicillos faciendi. Ideo respondeo secundo, & melius; illud Hostien. esse limitandum, ut procedat solum in materia mandatorum, iuxta c. Cui de nõ sacerdotali, de præb. lib. 6. eo quod eorū fines diligenter sunt seruandi. l. Diligenter. ff. mandat. vel cum non militat eadem vel maior ratio in minori, & non alias; ut irrefragabiliter probat ipsomet Decius, contra quem arguimus in d. c. Quia in tantum; à nu. 5. per c. Per venerabilem. qui filij sunt legit. & alia; cōcludendo idem esse in dispensationibus, quod in aliis odiosis, & restringēdis; quod tenet in l. Non debet. ff. de reg. iur.

iur. lib. 6. & antea in c. At si clerici. §. de adulteriis. nu. 7. sed neruosius, in d. c. Quia in tantum.

SVM MARI VM.

Testari multominus potest religiosus quam clericus secularis. num. 1.

Monachus, quicquid acquirit, acquirit monasterio vel beneficio. num. 1.

Religiosus, an testari possit cum Papa priuilegio. num. 2.

Papa dispensare potest cum iusta causa, super voto substantiali monachi. num. 2.

Dispensatio super voto paupertatis, non est necessaria religioso quò testetur. nu. 3.

Religiosi quadruplices quò ad testandi potestatem. num. 4.

Religioso cui iustum morale, vt concedatur vltima voluntatis dispositio. num. 5.

XI. Moneo, inferri etiam ex prædictis; beneficiarium, si est religiosus professus, multominus testari posse, quam clericus secularis. De redditibus enim ecclesiasticis eadem ratione qua clericus testari non potest: de aliis verò bonis, quæ secum detulit in monasterium, vel post ingressum quæsiuit per hæreditatem, donationem, aut alium quemcumque modum, multominus testari potest: quia non est, neque potest esse dominus alicuius rei. c. Non dicatis. 12. q. 1. & c. Cùm ad monasterium, de stat. monach. Auth. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. Tradimus latè in rubr. de statu monach. & supra q. 1. mon. ix. & octo sequent. & lvi. & lxxi. immò verò, quicquid acquirit, acquirit monasterio, vel beneficio. cap. Multos. cap. Cùm olim. 2. de priuileg. & c. In præsentia, de probat. At nemo de rebus alienis testari potest, cap. Filius, de testamen. l. Cùm alienam. C. de legat. ad effectum vt dominus teneatur eas dare. Et sanè hoc habet locum, quã-

uis sit Abbas, vel is factus sit Episcopus aut Archiepiscopus, c. 1. 18. quest. 1. d. cap. Cùm olim. 2. de priuileg. Hi enim neque ad pia opera testari possunt. Panormit. receptus in rubr. de testamen. sub finem, & Bart. receptus in l. 1. C. de Sacrosan. Eccles. verb. Tertio. q. 10. Addo autem primùm, quòd est adèd magna difficultas; An religiosus potest cum priuilegio Papæ testari, vt nonnulli hoc Summo Pontifici remittant decidendum, vt Perus. in rubr. de testam. col. penul. Alij verò affirmant non posse; quoniã videtur eis, quòd Papa non potest eum absoluere à voto substantiali paupertatis, per finem. c. Cùm ad monasterium, de stat. monach. Alij verò opinantur posse propter aliquam magnam causam. Hi enim videntur assentire communi opinioni Innocè. Io. And. & aliorum in d. c. Cùm ad monasterium, quæ habet; Papam posse absoluere monachum monachatu ex magna causa: in qua opinione eadem perstat Perus. in d. rubr. col. penult. Secundò addo, vtrosque plurimum errare, existimantes esse necessarium euellere à monacho monachatum, & reddere eum sæcularem, vt ei priuilegium testandi præstari possit: quia fat est efficere, vt sicut potest monachatum non relinquendo, aliquorum bonorum & eorum reddituum liberam habere administrationem, vt de illis per contractus inter viuos possit disponere; ita etiam habeat liberam facultatem, vt in vltima voluntate de eisdem bonis disponat. Quam quidem facultatem, tamen religiosus cōcedere non potest Abbas, neq; alius præter Papam; Papa tamen potest ei facillè eam concedere, licet eum à voto paupertatis nō absoluat. Hoc enim non

non est monachum alicuius rei do-
minum facere, sed solum efficere eum
executorem atque dispensatorem, qua-
lis etiam iure communi esse potest re-
ligiosus, c. 2. de testam. lib. 6. nisi fue-
rit ordinis minorum. Clem. Exiui. §.
Proinde, & §. Verum, de verb. signif.
quales quotidie fiunt a testatoribus,
& illo munere sanctè vtuntur; nec ob
id voto paupertatis contrahunt.
4 Tertio, addo; quòd quantum ad hanc
rem attinet, quadruplices sunt reli-
giosi. Quidam enim sunt beneficiarij.
Alij sunt simplices religiosi, qui in
Conuentibus perfectè communitatis
resident, & nullam rem secularè
habent peculiarem separatam. Alij
sunt, qui beneficia quidem non ha-
bent, sed neque in perfectè commu-
nitate viuunt: inòd habent cum supe-
riorum licentia certam quantitatem
panis, vini, pecuniæ, ac aliarum rerù
victui suo necessarium: ita vt si quid
eis desit, id aliunde querant; si quid
verò superest, sibi & suis necessitati-
bus obseruent. Alij denique sunt cum
licentia Summi Pontificis, aliàve suf-
ficien- ti extra monasteria degentes. Hi
quidem eis bonis aluntur, quæ indu-
stria sua, labore, aut elemosynis que-
runt; quorum nil reddunt suis mo-
nasterijs; neque ab eis quicquam re-
cipiunt. Quarto, addo; Summum Pon-
tificem huiusmodi priuilegium pri-
mis, hoc est, beneficiarijs religiosi-
s quotidie cõcedere solitum: quoniam
nihil incommodi monasterio neque
beneficio inferitur, eo quòd ipse, ea
quæ in vita donare potest, in morte
relinquat. Immo ex hoc saepe mona-
sterio commodum euenit: quoniam
aliquot non donant in vita, & parcius
uiuendo querunt, quæ iuxta suum pri-
uilegium in morte relinquant: quod

minimè fecissent, si id priuilegij à Pa-
pa non habuissent. Postea verò dece-
dunt intestati, & succedit eis mona-
sterium, vel suum beneficium. Quini-
mo aliquibus militaribus ordinibus
facta est iam facultas generalis, vt Cõ-
mendatarij eorum, è fructibus & re-
ditibus ecclesiasticis Commendarum
licite testari possint; dummodo certã
quandam summam, suo magno Ma-
gistro vel Commendatario maiori solu-
uant. Quinto, addo; quòd secundis,
hoc est, simplicibus religiosi-
s, qui in perfectè communitate degunt, facul-
tatem hanc testandi, Papa minimè da-
re consuevit. Non quia concedendo
hanc facultatem, videatur eos bonorù
propriarios facere; sed quia non ha-
bent, neque habuerunt vquam in
vita rem aliquam vel in proprietate,
vel in administratione: & non decet
vt quis disponat in morte de his bo-
nis, in quibus in vita neque proprie-
tatem, neque possessionem, neque ad-
ministrationem vllam habuit. Quam-
uis si aliquis religiosus cum ingressus
est monasterium, vel post ingressum,
aliquam hereditatem, vel donationes
magnas bonorum monasterio quere-
ret, aut si magna sua industria, & la-
bore multa bona lucrifaceret; hone-
stum videretur, vt superior eius, aut
certè Papa, facultatem ei faceret do-
nandi in vita, vel relinquendi in mor-
te aliqua nonnullis cognatis, amicis,
aut alijs, non quidem diuitibus, sed
pauperibus; vel aliqua Missarù sacrifi-
cia, aut alia opera pia in eius memo-
riam instituendi. Quod frequenter so-
let fieri in eorum remunerationem, &
ad exhortandum alios, vt idè faciant,
inspicientes ita suas pias intentiones
iuuari. Tertiæ speciei religiosi-
s cõsuevit Papa huiusmodi facultatem con-
cedere;

cedere: quia hoc nihil aliud est, quam adiministrationem bonorum prorogare; vt quemadmodum habent eam in vita de superiorum licetia expressa vel tacita; ita quoque habeant tempore mortis. Quartus, eadem quoque ratione qua tertius, & maiori, testandi facultatem concedere solet: quia licet bona quae vtrique habent, monasterij sint, quò ad proprietatem & possessionem, Auth. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. c. 2. de testam. Tamen, ea quae tertij habent, quarunt è bonis eiusdem monasterij, cui subsunt, partius viuendo: quarti, ex alijs bonis atque alijs modis. Quamquam scio S. D. N. Pium V. id cuiusdam monachae huius quartae speciei, etiam à multis rogatū & flagitatū, noluisse cōcedere.

SYMMARIUM.

Commendatores ordinum militarium non posse testari, nisi ad hoc; & hoc modo. num. 1. Et clausula bullae Pij V. per quam adimuntur militarijs ordinibus, & quibusdam alijs facultates testandi. num. eod.

XII. Moneo, ex praecedenti monito, & alijs supra positjs in monito V. inferri, esse difficile defensu; Cōmendatarios ordinū militarium testari posse, quoquo modo voluerint, veluti aliqui testantur, videlicet, relinquendo bona sua diuitibus in vsus profanos. Primo, quia sunt religiosi, vt ostendimus in rub. de stat. monach. & supra. q. 1. mon. LVII. & LXXI. Deinde, quia si ipse Summus Pontifex de suis redditibus ecclesiasticis pro libito testari non potest, vt superius ead. quest. monit. VI. diximus, sine aliquo respectu paupertatis aut pietatis, multo minus poterunt Cōmendatarij, qui eius innituntur priuilegijs. arg. c. Cū in cunctis, de elect. Auth. Multo magis.

C. de Sacros. Eccles. Quocirca, dico primo, neque cum priuilegio, neq; sine eo, posse eos testari de redditibus suarum Commendarum, sine intuitu paupertatis aut pietatis, per dicta supra ead. q. mon. VI. Secundo, neque etiā posse testari eos sine priuilegio è bonis quae habuerunt ante professionem, neque de his quae post professionem quaesierunt; neque de redditibus eorum, quia sunt religiosi: & religiosi non testantur. cap. 2. de testam. & dicta Authent. Ingressi. & quia nihil habent proprium. Omnia enim quaecunq; habent, sunt Commendarum, & ordinum eorum. Quoniam omnia ea, quae habent religiosi ante professionem, sunt propria monasterij, & ordinis, quem profitentur. Authen. Ingressi. C. de Sacrosan. Eccles. & cap. In praesentia, de probat. Et quemadmodum quicquid seruus acquirit, domino acquirit. §. Item nobis acquiritur. Inst. per quas person. & l. Placet. ff. de acquiren. heredit. Ita quicquid religiosus querit post professionem, acquirit monasterio, vel beneficio. cap. Cū olim. 2. de priuileg. vbi hoc Innocentius ab omnibus receptus ait; & consequenter non potest plusquam seruus testari, praed. Auth. Ingressi, & c. 2. de testam. Tertio dico, eos de supradictis bonis testari posse cum priuilegio, dummodo pauperibus, saltem non habentibus sufficientia ad decenter viuendum, & operibus pijs, & non profanis vsibus relinquunt: sunt enim illa omnia bona ecclesiastica, & è patrimonio IESU CHRISTI, & suo proprio nomine nihil aut dominij, aut possessionis in eis habent. praed. §. Item nobis acquiritur, & praed. cap. In praesentia. & c. Cū olim. 2. cū ei annor.

de

de priuileg. & latius diximus supra eodem lib. quæst. 1. monit. 1x. & octo sequent. & quæst. 2. monit. xx. Quarto admonet id, quo monitū hoc plurimum confirmatur, scilicet; S. D. N. Pium V. Anno D. 1568. quinto Id. Septembris in Bulla reuocationis quorundam priuilegiorum, militibus testandi facultatē in hæc verba abstulisse. Præterea, omnes & quascunque licentias & facultates testandi, & alias quomodocunque disponendi, etiam ad certam & quantumuis modicam summam & quantitatem, de rebus fructibus & bonis immobilibus, mobilibus, & se mouentibus, ad magistrōs, priores, præceptores, milites, fratres, & personas militiarum & hospitalium prædictorum ratione illorum; necnon præceptoriarum, hospitalium & beneficiorum ecclesiasticorum, etiam secularium, & aliorum ordinum regularium, ac pensionum & fructuum quorumcunque prouenientes; necnon facta hucusque, non tamen effectum sortita vigore licentiarum & facultatum prædictarum, testamenta, & alias dispositiones huiusmodi, etiam si per easdem licentias, & facultates disponatur, quædā dimidia vel alia pars rerum & honorū prædictorum militibus, hospitalibus, domibus, & locis vnde illa prouenerint sicut aliis piis locis relinquuntur. Decernentes omnes & singulas reservationes; assignationes, translationes, vniones, annexiones, incorporaciones, suppressiones, applicationes, appropriationes, testamenta, donationes, & alias dispositiones quascunque, quas prætextu priuilegiorum, facultatum, dispensationum & indultorum prædictorum sic reuocatorum; ac contra præsentium tenorem per

quoscunque etiam dicta Apostolica auctoritate fieri vel factas persequi contigerit, tanquam subreptas & extortas, nullius prorsus roboris, vel momenti esse; nec per eas ius, aut titulum, etiam coloratum, cuiquam acquiri; nec quemquam quocunque tempore, quauis causa restitutionem in integrum, reductionem ad terminum iuris, aut quoduis aliud gratia, vel iustitiæ remedium impetrare, aut etiam ab alio vel aliis impetratis, aut motu simili concessis, vti; nec præfertes litteras, de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu notari, vel impugnari; nec sub vllis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, similibus, vel dissimilibus reuocationum, & ordinationum ab ipsa Sede, quādocunque & quomodocunque emanandis, comprehendendi: sed semper ab illis exceptas; & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum & validum statum restitutas, & plenariè reintegratas esse, & censeri: sicque in his & omnibus & singulis aliis supradictis per quoscunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quauis causa & instantia, sublata eis & eorum cui-libet quauis aliter interpretandi & iudicandi facultate & auctoritate, vbi-que interpretari, iudicari & diffiniri debere; necnon irritum & inane quicquid secus per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem similibus priuilegiorum dispensationum, facultatum, & indultorum concessione nostris explodi temporibus,

ribus; & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus. Non obstantibus &cæt. Per quæ tolluntur latissimè omnia contraria; & muniuntur prædicta contra qualcunque derogatorias litteras.

SYMMARIUM.

Commendatoribus non licet ita primogenia sue maioratus testando instituere, ac clericis secularibus. num. 1.

Commendatorum militarium status, cur non adeo desiderandus. num. 2.

XIII. Moneo, ex supradictis inferri; quòd licet clerici prædicti sæculares possunt instituere maioratus magnos, & paruos è suis bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, & aliis de quibus disponere possunt, perinde atque de supradictis, & vel diuitibus, vel quibuscunque noluerint relinquere quemadmodum laici, vt supradictum est, in 1. quæst. mon. XXI. XXII. XXX. & seq. & in hac quæst. monit. 1. Nullus tamen Commendatarius professus potest huiusmodi maioratus facere pro diuitibus: quia illi dominiorum & possessionum sunt capaces. c. Quia nos, de testam. cum ibi citatis. Hi vero quia religiosi, nequaquam. cap. In præsentia, de probat. & c. 2. de testam. Et quoniam tractauimus in præfata rubr. de stat. monach. an Commendatariorum filij sine peccato possint bona libera, quæ parentes eorum ante professionem habuerunt ex testamento, vel ab intestato sibi tanquam hæredes quærere; & an idem sit dicendum de bonis post professionem quæsitis, & alia his cõformia; & quia hæc Apologia creuit inter manus plus quam putaram, nil de hac re aliud dicam, præter id quòd ante multos annos Salmaticæ, cum essem gymnasta & cathedralarius illius celeberrimæ Academiæ

dixeram, nempe iure mirandum; quòd tot viri adeò nobiles, & illustres, & sanguine clarissimo creti, ab omnique labe defecato prognati, adeòque Christiani, etiam habentes aliunde, quo se honestè alant, tanta cura & opere in hos militares ordines cooptari, assumique satagant, ob vmbrailem illum, quem habitus eorum præstat, honorem; vel ob commendarum redditus, quos postea quàm fuerint cooptati, adipisci sperant. Cum tamen sciant, aut certè scire debeant; facere hoc, esse facere se religiosos, vt in præfata rubr. de stat. monacho. & suprà quæstione 1. mon. LVI. & LXII. probauimus, secuti Thom. Sec. 2. q. 188. artic. 3. Esse prauifacere quoddam opus adeò heroicum & sublime, quod rectè factum, quoddam martyrium est, remissionemque à culpa & pœna præstat, auctore Thoma Sec. 2. q. 189. artic. 3. ad 3. Esse omnibus voluptatibus veneratoris renunciare, excepta coniugali; idque per dispensationem, eodem auctore, eadè Sec. 2. quæst. 186. artic. 4. Esse refutare omnes honores, & omnia bona secularia, fierique illorum incapaces, etiam eodem auctore, ibidem. Esse voluntatem suam omnino abnegare, & eam alienæ submittere. c. Nullus. c. Religiosus, de elect. lib. 6. Esse grauiter peccare, cum vel honores, vel redditus in præcipuum scopum & finem tanti operis appetant. Quàdoquidem, non solum hoc tam grande opus, verum & quodlibet cuiusque virtutis, cui pro fine præcipuo præfiguntur temporalia bona, est prauum & peccatum, saltem veniale: cum non liceat maiora in minora ordinare, vt nuper probauimus in cap. Cum minister. 23. q. 5. nu. 30. & olim probaueramus in reper. c. Inter verba. 11.

q. 3. nu. 150. secuti Adrian In Quodlib. 10. col. 4. Esse item velle sibi contraria secumque pugnantia, contra l. Vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Est enim velle per paupertatem secularem, magnas diuitias seculares acquirere; & per submissionem mundani, sublimitatem mundani honoris quaerere. Esse liberam facultatem sibi tam in vita, quam in morte disponendi adimere, ad maiorem & liberiore consequendam. Esse mille sese implicare scrupulis, qui sibi oborientur in vtendo alienis, perinde ac si essent sua. Esse denique abuti quodammodo religionis statu, omnium (excepto Episcopatu) perfectissimo; docete id Thoma Sec. 2. q. 184. art. 7. Imo, & nonnullam dare ansam murmurandi Lutheranis, qui dum abusus religionum damnare, eas vero ipsas laudare deberent, damnant has propter illos impudenter. Adde, quod religiones militares non fuerunt instituta ad indulgendum genio, neque ad diuitias & honores seculares, quibus sui professores renunciant, quaerendos; vt late Thoma docuit. q. 188. art. 3. ad 4. Instituta enim fuerunt, vt fidem catholicam armis defenderet: quod fieri posse probat idem auctor ibidem art. 3. viuentes in castitate, qua salutem & vires auget. Est enim castitas, vt quidam ait, omnium virtutum viror, & smatagus; sicut est contrario venus squallor & mollities eneruis, qua, vt alius ait, vires eneruat: vtique vtentes abstinencia & sobrietate, qua ingenia exacuunt, stratagemata bellorum acrius, & altius penetrarent. Sicut enim caecitas mentis nascitur ex luxuria, docente Thoma vbi supra. q. 154. art. 5. & hebetudo mentis ex gula, secundum eundem ibidem. q. 148. art. 5. sic ex casti-

tate, abstinencia, & sobrietate nascuntur claritas, acumen, & serenitas mentis: quia contraria operantur contraria. c. Sciendum. 8. q. 1. & l. Et si contra tabulas. ff. de vulg. & pupill. Vtque efficerent corpora laboribus, ceterisque malis bellicis perpetendis habilia. Equidem, ipse, vt iudico miseros eos, qui praecipue ob caducos honores, diuitiasque fallaces, sese praefatis ordinibus ingerunt, & addicunt: ita felices arbitror illos, qui iuxta CHRISTI consilium, abnegantes semetipsos, & spreis veneris aliisque bonis temporariis, eius Maieitati se, suaque omnia cum vita deuouentes, in praefatos heroicis fines religionum militarium, cruces & insignia obtinere procurant; conanturque plus coram Deo & hominibus, sanctum semperque duraturum honorem, aeternaque bona quaerere, ob clara gesta, & vitam Euangelicam; ad quod cruces quas gestant in pectoribus obligant: quam caducum, diuitiasque fugaces, quarum sola vana gestatio parit. Idque in gloriam D. N. IESU CHRISTI, qui nos omnes sua misericordia seruet aeternum, Amen.

ADMONITIO CONFESSARIORVM, ET CONSULTORVM super peccato male impensa reddituum ecclesiasticorum.

SVMMARIVM.

Confessarios, & consultores beneficiariorum, qua animaduertere oporteat ad absolendum, vel damnandum peccati mortiferi ob impensam reddituum suorum. num. 1.

Beneficiarius & laici impensa omnis inordinata, peccatum: sed illa clericis regulariter mortale; haec vero laici regulariter veniale. num. 2.

N

Bene-

Beneficarij prodigalitas & auaritia, qua parte peior quam laicorum. num. 1.

Beneficarij regularis impensa quomodo refarcienda. num. 2.

Beneficarij impensa quibus casibus iudicanda ordinata; & quibus censenda inordinata. num. 3.

Decimo quarto & vltimo, Moneo ex omnibus in hac Apologia decisis, inferri; admonendos esse confessarios & consultores beneficiorum, ne facile peccati mortalis, & restitutionis damnent, vel absoluant beneficium consistentem malā bonorum suorum impensam: imò maturè considerent, Primum, omnem impensam quorumcunque bonorū, à quibuscunque quocunque modo factam, si est inordinata, hoc est, contra rectam rationem naturalem, diuinam vel humanam; omnem item retentionem inordinatam, esse peccatum, saltem veniale; quia illa est prodigalitas, hæc auaritia: hæc est contra virtutem liberalitatis per defectū, illa contra eandem per excessum; & ita vtraque mala, & peccatum, saltem veniale. Quod probat Thom. Sec. 2. q. 118. art. 1. & 119. art. 2. Inter impensam autem prodigam, & retentionem auaram beneficiorum de redditibus ecclesiasticis ex vna parte, & similem de redditibus laicis ex altera, hoc distare; quòd hæc regulariter est venialis, illa verò mortifera, vt diximus suprā quest. 1. monit. xxxix. ² post Thom. in d. q. 119. art. 2. Deinde, animaduertant; an sit regularis, vel secularis. Et si est regularis, eadem censura censent impensam factam ex alijs bonis, quoquomodo qualitis ante vel post professionem, ac de redditibus ecclesiasticis: quia illa omnia sunt ecclesiastica, eò quòd

quicquid habebat ante professionem, sit per eam monasterij vel ordinis. Auth. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. c. In presentia, de probat. & quicquid post eam quærit, acquirit eisdem. c. Cùm olim. 2. de priuil. & dictum est suprā. q. 1. monit. x. & tribus seq. & lvi. & lxi. & modum restituendi malè impensa, pono suprā. q. 2. mon. xx. Si autem est secularis, consideret cuius speciei sint bona illa, quæ impendit; & non censeat cum mortaliter peccare magis quàm laicum, si bona illa erant patrimonialia, vel quasi patrimonialia, per posita in monit. xxxii. Quorum 3 de numero sunt etiam ea, quæ rationem dignitatis clericalis missando, prædicando, confessiones audiendo, & alia sacra ministrando qua fierit; vt ibidem, & in monit. lxxix. probatur. Idem si erant ecclesiastica, sed reliquata ex illa eorum parte, quæ illi ad decentem vitam erat cōueniens, per monit. xxx. & duo sequentia. q. 1. & mon. lxxvii. ead. q. etiam si auarè fuerint reliquata, siue residua facta; præfato mon. xxxi. & seq. Idem si ea beneficiarius ipse sit commeritus ex obsequijs Ecclesiæ præstitis, vltra ea quæ tenebatur præstare inferuendo mediocriter suo beneficio per posita in q. 1. monit. lxxviii. vel si tantundem dederit Ecclesiæ suæ, vel pauperibus ex bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, quantum de redditibus ecclesiasticis impenderit, mon. lxxvii. Ita quòd tantundem potest pro patrimonialibus habere de redditibus beneficij, quantum in elemosynas & alia opera pia impenderit, postquam beneficium fuit adeptus, per idem monitum: quod est maxime notandum.

Iudicet

Iudicet etiam bene impensum, quod datum fuerit pauperibus quibuscunque etiam alienigenis, & locis piis extra suam parochiam, vel episcopatum sitis, per d. monitum LXXVII. etiam si non fuerint data in necessitate natura, sed tantum decentia persone, per monitum LXXVIII. Idem faciat, si fuerit impensum in decentiam, aut utilitatem Ecclesie immediatam, vel mediatam, hospicio suscipiendo Regem, proceres, & iudices eius; literatos item, & alios amicos, & etiam aliquando inimicos, ut loco & tempore opportunis profint, vel non noceant Ecclesie, vel iuribus eius, vel litigando, pro iuribus Ecclesie, vel pro sua electione vel provisione, per monitum LXXVIII. & monitum LXXVIII. questione I. Idem si fuerit impensum in remunerationem obsequiorum a cognatis, amicis, vel famulis ei prestitorum, per monitum LXXXI. eadem q. Idem iudicet, de vere irreuocabilitate donatis ad quavis opera pia, etiam in articulo mortis, per d. monitum LXXXI. & seq. d. q. I. Idem etiam de illo superfluo beneficiarij, quod seruat in pia opera etiam futura, modo probabiliter

ter sperentur; per monitum LXXVI. Nec putet male impensum, eo quod beneficiarij male viuat, & ob id perdat fructus, modo alias canonicè possideat, per monitum LXXIX. Idem item iudicet de quaesitis, per distributiones, quod de alijs redditibus, per monitum LXXXIX. & de quaesitis per pensiones, per monitum LXXX. Pro male vero impenso, iudicet retentionem superfluum sine iusta causa, & sine proposito impendendi pijs operibus, saltem futuris probabiliter speratis, per monitum LXXV. Beneficiarium autem, qui fuerit confessus, se impendisse notabilem quantitatem de redditibus ecclesiasticis male, vanè, aut profanè, extra casus, & modos sub predictis comprehensos, peccasse mortaliter, tenerique ad restituendum, qua parte poterit, illam pijs operibus, iudicet item diuitem, qui gratuito contractu recipit a beneficiario aliqua, sciens non esse patrimonialia, vel quasi patrimonialia, neque ob causas predictas largita, peccare mortaliter, tenerique ad restituendum vel procurandum, quod donans restituat, & restituere, si ille id non fecerit, iuxta monitum LXXXI. quest. I.

N 2 Quoniam

PROLOGUS

QVONIAM subfequens S. D. N. PII PAPÆ V. Bulla, nondum erat typis excusa, quando excudebatur monitum LXXIX. Quaestionis primæ non fuit in eo tenor eius insertus. At quia sub finem excussionis huius Apologiæ fuit excusa, & illius cognitio atque lectio plurimum est utilis & necessaria beneficiariis, ac pensionariis: ideo hic eam duximus subiiciendam.

PIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI, AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

EX proximo Lateranensi Concilio pia & salubris sanctio emanauit, vt quicumque habens beneficium ecclesiasticum, cum cura, & sine cura; si post sex menses, quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit beneficiorum suorum fructus pro rata, omissionis officij & temporis, suos non faciat, sed eos tanquam iniuste perceptos; in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum elemosinas erogare teneatur. Veruntamen multorum animi suspensione tenentur, cuiusmodi rata prædicta ratio sit habenda. Nos huic reuidentius atque expressius providere volentes: Statuimus, vt qui horas omnes Canonicas vno vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij seu beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: qui vero matutinum tantum, dimidiam: qui ceteras omnes horas, aliam dimidiam: qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat: tametsi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis Canonicis, cum alijs præsens adsit, fructusque & distributiones fortè aliter assignatas, sola præsentia iuxta statuta, consuetudinem, fundationem, vel alias sibi lucrifecisse prætendat: Is etiam præter fructuum, & distributionum amissionem: Item, ille qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusauerit, graue peccatum intelligat admisisse. Declarantes præstimonias, præstimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficia, etiam nullum omnino seruitium habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicumque pensionem, fructus, aut alias res ecclesiasticas vt clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium, patuum Beatae Mariae Virginis decernimus obligatum; & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxium. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, declarationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autè hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ, Apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Duodecimo Kalend. Octobris. Pontificatus nostri Anno Sexto.

PROPVGNA-